

BYCHEFF de volle aandacht wordt geschonken. Daarna volgt de eigenlijke statistiek; hier vallen op de korte, maar duidelijke en critische uiteenzettingen aangaande de zeven curve-typen van PEARSON, de uitkomsten van TSCHUPROW en de voorstelling van de waarnemingen door een reeks orthogonale functies; verder ook die aangaande de begrippen: contingentie, correlatie, covariatie, enz.

In het laatste hoofdstuk wordt er nadrukkelijk en m. i. z. terecht op gewezen, dat alle wiskundige methodes slechts hulpmiddelen zijn. De mathematische statistiek is geenszins een automatisch apparaat, waar men aan het ééne einde het waarnemingsmateriaal in kan duwen om aan de andere zijde de oplossing van het probleem te voorschijn te zien komen (CHARLIER). Integendeel, hoofdzaak is het juist stellen der vragen op grond van een goed inzicht in de te behandelen stof; de wiskunde is hulpmiddel. Het boekje besluit dan ook met deze woorden: „Les mathématiques sont le très puissant auxiliaire dont il ne faut jamais devenir le prisonnier”.

E. BROUWER.

D. BROCX, arts, Control. Geneesk. der Rijksverzekeringsbank te 's-Gravenhage; W. MOL, arts, Orthopaedisch Chirurg te Haarlem; dr. J. H. O. REYS, arts, Privaatdocent in de wetenschap der Lichamelijke Opvoeding aan de Rijksuniversiteit te Leiden, orthopaedist te 's-Gravenhage, *Orthopaedie en Mechanotherapie*. Algemeen deel. Zutphen, W. J. THIEME & Cie. MCMXXX. Prijs: f 10.50.

In dit leerboek zetten artsen van uiteenlopende werkkring hun opvattingen over orthopaedie en wat er, ruim genomen, mede samenhangt voor gymnasten, masseurs, geneeskundigen en onder hen studenten, chirurgen en conservatieve orthopaeden uiteen. Daarbij worden aan geschiedenis, onderzoek, normale en ziekteverschijnselen, behandeling, ongevalstrijdvragen, sport, keuringen, maatschappelijk werk, staatszorg, beroepsbelangen, taak van den gymnast, van den controleerend-geneeskundige, medewerking van den behandelend geneesheer enz. breedvoerige beschouwingen gewijd. Kwistig zijn tabellen, graphieken en figuren bijgevoegd, wier aard en aantal iets zeggen omtrent de beteekenis van den tekst. Zoo zijn er voor gymnastiek ongeveer 44 afbeeldingen, beroepsziekten 1, spieraandoeningen 16, massage 26, gymnastiektoestellen (ZANDER — vooral) 9, verwarming, electriciteit en licht 15, bloedige rekverbanden 12, verband van METZ 4, hellende vlakken 5, gipsverband 12, werkplaatsverband 9, kunstbeenen 10, die voor kunstarmen beslaan zes bladzijden, die van de trekbanden van den CARNES-arm en van spiersneden zijn zelfs gekleurd. Röntgendrukken, duidelijk en bescheiden van afmeting zijn tot enkele beperkt, toch wordt het Röntgenonderzoek niet vergeten. Al komt de leidende schrijver niet telkens met name uit, men kan toch wel bevroeden, wie o. a. de sport, massage, de rekverbanden, het beredeneerd overzicht over de ongevallen-, invaliditeits- en ziekte-wet heeft verzorgd, dat niet de chirurg het waschbare dek in de

figuren 102 tot 106 onder het massagekussen heeft gelegd en het ligt meer in de lijn van de geneeskundige vertegenwoordigers van het risico en de wetenschap der lichaamszorg, de overeenkomst van gipskoker en amnionzak in zake schadeberokkening aan het groeiende en bewegende lichaam in het licht te stellen, dan het verband van 1850 tot in onbelangrijkheden te beschrijven en af te beelden. Terwijl spierversichtingen, oefenen van gezonden, arbeid in deze algemeene handleiding voor orthopaedie en mechanotherapie boekdeelen vullen, over heelkunde, gevoelloosmaking, gipstechniek, maatschappelijke eischen enz. met zooveel toewijding is geschreven, treft het, dat het in een werkplaats behoorlijk voorbereide verband weinig in de gunst staat. Wie daar leest, wat er van verwacht mag worden, hoe verlamden, gewrichtslijders, door ongevallen getroffen en er door op de beenen kunnen worden gebracht, dat de resecties bij tuberculose er door worden beperkt enz., zal niet twijfelen aan onzen nabijliggenden plicht. Zeker ligt hier een ruim en dankbaar arbeidsveld voor den samenwerkenden chirurg en conservatieve orthopaed, die er mede bezuinigen op ziekenhuisverblijf, narcose, gipsverband, massagekuren, loonverlies enz. en den patiënt in het begin der behandeling herplaatsen in gezin, school en werk. Volgens den schrijver echter „hebben wij voor apparatotherapie een kundig instrumentmaker noodig, en een patiënt met veel geduld, tijd en geld”. Daarom wordt het plicht geacht, te wijzen op de mogelijkheid door het mes een gunstigen uitweg uit de moeilijkheden te vinden. Moge de titillus operandi door den titulus worden gerechtvaardigd. Verder zou men er aan kunnen twijfelen of het gezag der schrijvers den behandelenden geneesheer zal bewegen patiënten, die een rekverband behoeven aan het ziekenhuis en den specialist af te staan, zijn met stijgend geluk in gebruik genomen Metalix-Röntgentoestel weder op te ruimen, te vermoeden, dat de masseur in de anatomie thuis is, als de Nederlander in zijn taal, ziekenbriefjes af te geven en in den schoolarts een welkom toezien den voorged te begroeten, als hij van gymnastiek schade verwacht.

Over het geheel krijgt niettemin de lezer den indruk van een met zorg uitgevoerd boekwerk, waar in 642 bladzijden allerlei belangrijks is bijeengebracht, dat van nuttigen arbeid getuigt. Het boek moge op weg naar een tweeden druk de belangstelling krijgen, die het verdient.

W. F. J. MILATZ.

Dr. C. HÄBLER, *Physicalisch-chemische Probleme in der Chirurgie*. Uitg. SPRINGER Berlin 1930. 274 bldz., Prijs: 19.60 Mk.

Onbekend maakt onbemind. Door onbekendheid van de meeste heelkundigen met de tegenwoordige vorderingen van de physische chemie, is hun belangstelling in dit toch zoo belangrijke onderdeel van onze wetenschap over het algemeen maar zeer gering. Toch kan, ook in de heelkunde, een betere kennis van de physische chemie ons wellicht belangrijke diensten bewijzen. Prof. FRITS KÖNIG heeft dit terecht ingezien, en heeft met het oog hierop aan zijn chirurgische